

İRAN PETROKİMYA SEKTÖR RAPORU

Not: Bu notta sektör hakkında genel bilgilendirme yapılması amaçlanmakta olup, bilgilerin halihazırda yürürlükte olan ambargo koşulları da dikkate alınarak değerlendirilmesi gerekmektedir.

1. Genel Görünüm

Zengin petrol ve gaz rezervleri nedeniyle, İran'da petrokimya endüstrisi öncü sektörlerden biri olarak kabul edilmektedir. Sektör son yirmi yılda çarpıcı şekilde büyümüş olmasına rağmen halen gerçek potansiyeline erişemediği değerlendirilmektedir. Endüstri, petrol dışı ihracat, ekonomik refah, sürdürülebilir kalkınma, teknolojinin gelişimine katkısı, alt sektörler, istihdam ve benzeri alanlarda öncü bir rol oynamaktadır.

Petrokimya endüstrisi, dünyadaki sınırlı hidrokarbon rezervleri ve fosil yakıtların kullanımını en üst düzeye çıkarmak ve katma değer yaratmak için makro politikaların oluşturulması gereği göz önüne alındığında, stratejik sektörlerden birisi olarak öne çıkmaktadır.

33 trilyon m³ (TCM) doğal gaz ve 158 milyar varil petrol rezerviyle İran, petrokimya sektöründe öncü bir rol oynama potansiyeline sahip olmasına rağmen, henüz dünya petrokimya ürünleri pazarındaki payı 3,7 milyar \$ olup, bu rakamla pazarın %1'inden azını almaktadır.

İran petrokimya sanayisinin yoğunlaştığı alanlar Mahshahr ve Assaluyeh'dir. Sektörün gelecekte gelişmesinin öngörüldüğü yerler ise Chabahar, Parsian, Qeshm, Jask, Lavan, Iranshahr, Tose-e Mahshahr ve Tose-e Assaluyeh'dir.

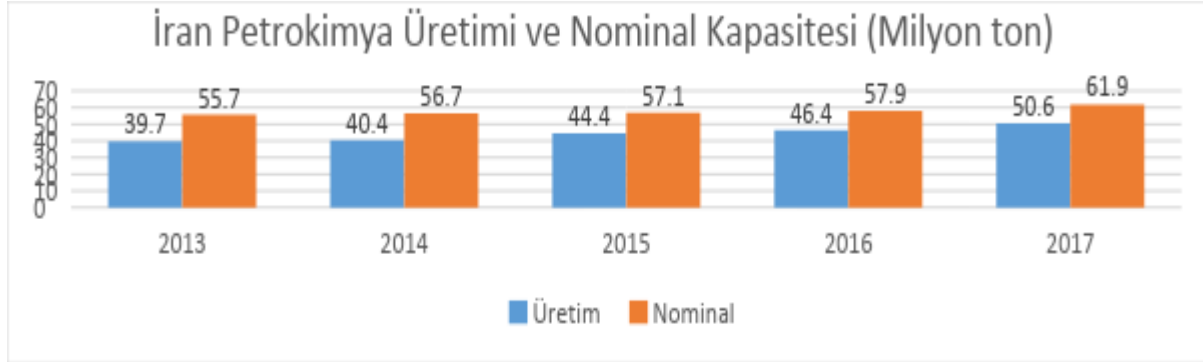
Tablo 1: İran Petrokimya Sektörünün 2017 Yılı Sonunda Bölgelere Göre Dağılımı

	Tesis Sayısı	Nominal Kapasite (Bin Ton)	Üretim Miktarı (Bin Ton)	Kapasite Kullanım Oranı (%)
Mahshahr	20	25.653,7	18.220,4	71
Assaluyeh	14	25.167,6	22.565,5	90
Diğer	18	11.087,1	9.828,3	83
Toplam	52	61.908,4	50.614,2	82

Kaynak: National Iranian Petrochemical Company

Sektördeki genel eğilimlere bakıldığında, Mart 2017 tarihinde sona eren yılda nominal üretim %82; üretim %9 artmıştır. Sektördeki nominal kapasite ve üretim rakamları incelendiğinde 2017 yılında %82 kapasite kullanımıyla 50,6 milyon ton üretim olduğu, bu rakamın %9'luk bir büyümeye eşit olduğu görülmektedir. İran, Ortadoğu bölgesinde petrokimya üretiminde Suudi Arabistan'ın ardından ikinci sırada gelmektedir.

Tablo 2: İran Petrokimya Üretimi ve Nominal Kapasitesi (Milyon ton)

Kaynak: National Iranian Petrochemical Company

Tablo 3: Türlerine Göre Petrokimya Üretimi (Bin Ton)

	2016	2017	Değişim (%)
Polietilen (PE)	3.702	3.970	7,2
Polipropilen (PP)	812	868	6,9
Polistrene (PS)	127	197	55,6
Akrilonitril Butadin	42	53	27,7
Polivinil Klorid (PVC)	512	502	-1,8
Eposi Resin (ER)	1	0	-100
Polikarbonat (PC)	9	9	0
PET	432	445	3
SBR	45	52	14,7
PBR	335714	35	6,7
Toplam Polimer	4.000	6.131	7,3
Üre	3.198	5.032	25,8
Amonyak	33.648	3.795	18,7
Diğerleri	40.846	35.771	6,3
Toplam Kimyasal	46.560	44.598	9,2

Kaynak: İran Sanayi, Ticaret ve Madenler Bakanlığı

İran petrokimya sektörü Ortadoğu bölgesindeki üretimin %24'ünü gerçekleştirmektedir. İran Hükümeti'nin planları çerçevesinde, 2025 yılında ülkede 126 milyon ton petrokimya ürünü üretimi yapılması ve bitmiş ürünlerin toplam değerinin 52 milyar \$ olması öngörülmektedir. Aynı planda, İran'ın Ortadoğu bölgesindeki üretim payının %24'ten %34'e çıkarılması, dünyadaki payının ise %2,2'den %3,6'ya çıkarılması öngörülmektedir.

Tablo 4: İran Petrokimya Sektörünün Ortadoğu ve Dünyadaki Üretimdeki Payı

	2013	2014	2015	2016	2017
Üretim Kapasitesi (milyon ton)	55,3	57	57	58	61,9
Ortadoğu Bölgesindeki Üretimdeki Payı (%)	22,3	22,4	21,7	23	23,64
Dünya Üretimindeki Payı (%)	2,31	2,3	2,15	-	2,54

Kaynak: National Iranian Petrochemical Company

Petrokimya sektörünün temel hammaddeleri doğalgaz ve ham petrolden oluşmaktadır. İran'daki petrokimya tesislerinin büyük çoğunluğu hammadde girdisi olarak doğalgaz kullanmaktadır.

Tablo 5: Petrokimya Tesislerinin Hammadde Teminleri ve Yakıt Durumları

Hammadde Kaynağı	2016	2017
Gaz Kondensatörleri (milyon ton)	5.6	5.4
NGLs (milyon ton)	2.6	2.6
Nafta (milyon ton)	1.8	1.9
Etan (milyon ton)	1.6	3.2
Doğalgaz (bcm)	15.818	16.914
Zenginleştirilmiş Gaz (bcm)	4.63	4.77
Ekşi Gaz (bcm)	2.213	2.231

Kaynak: National Iranian Petrochemical Company

2017 yılında İran'ın petrokimya üretiminin %32'sine karşılık gelen miktarda 16,8 milyon ton, değerde ise 9,5 milyar \$ olan petrokimya ürünü iç piyasaya satılmıştır.

Tablo 6: İran Petrokimya Sektöründe Ülke İçi Satışlar

	2013	2014	2015	2016	2017
Değer (Milyar \$)	14,2	14,8	12,6	8,2	9,5
Hacim (Milyon Ton)	132,7	14,5	16,3	14	16,2

Kaynak: National Iranian Petrochemical Company

Plastik

İran'ın plastik ürünlerinin üretim değeri yaklaşık 12 milyar \$ olup, bunun 1 milyar \$'lık kısmı diğer ülkelere ihraç edilmekte, geri kalanı ise yurtiçinde tüketilmektedir.

Ülkede üretilen plastiklerin hammaddeleri polietilen (PE), polipropilen (PP), polistiren, polivinil klorür (PVC) içerir. Malzemeler İran'da Arak Petrokimya Kompleksi, Tebriz, Bandar İmam, Amir Kabir kentlerinde üretilmektedir. İstatistiklere göre, plastik üretiminin günlük ortalama 680 ton, yılda ise 247.000 tondan fazla olduğu tahmin edilmektedir.

Tablo 7: Plastik Üretim Kapasitesi

	Miktar	Kapasite (Milyon Ton)
Polietilen Filmler	73	125
Polietilen Çantalar	56	73
Toplam	129	198
Çözünebilir Polimer Konteynerleri	8	5.5
Çözünebilir Polimer Plakalar	4	4
Toplam	12	9.5
Çözünebilir Diğer Polimerler	5	40

Kaynak: İran Ticaret, Sanayi ve Madenler Bakanlığı

2. Sektörün Dış Ticareti

İhracat

İran'ın ekonomik olarak ve en önemli ihracata yönelik sektörlerinden biri olan petrokimya ürünleri, finans ve üretim yapısında önemli dönüşümler gerektirmektedir. Petrokimya ihracatı, Mart 2017'de sona eren yılda değerinde %2 ve miktarda %10 artmıştır. İran'ın petrokimya endüstrisi son yıllarda geleneksel ve temel ürünlerin üretiminde büyük başarılar elde etmiştir. Petrokimya endüstrisi, Mart 2017 tarihinde sona eren yılda petroldışı ihracatın hacim olarak %33, değer olarak ise %37,4'ünü gerçekleştirmiştir.

Tablo 8: Petrokimya İhracatı

	2013	2014	2015	2016	2017
Değer (Milyar \$)	12	9,9	10,3	9,6	9,8
Hacim (Milyon Ton)	15,7	12,8	15,9	18,8	20,8

Kaynak: İran Ticaret Geliştirme Kurumu

İran petrokimya ürünlerinin ana müşterisi Çin ve Hindistan'dır. Petrokimya için başlıca pazarlar arasında bu ülkelerin yanısıra BAE, Azerbaycan, Türkiye, Irak, Mısır, Nijerya ve Senegal gibi ülkeler bulunmaktadır. Ayrıca, 2017 yılında İran pazarlarına İtalya, İspanya, Doğu Asya, Güney Asya ve Avrupa Birliği de eklenmiştir.

Tablo 9: İhracat Pazarları

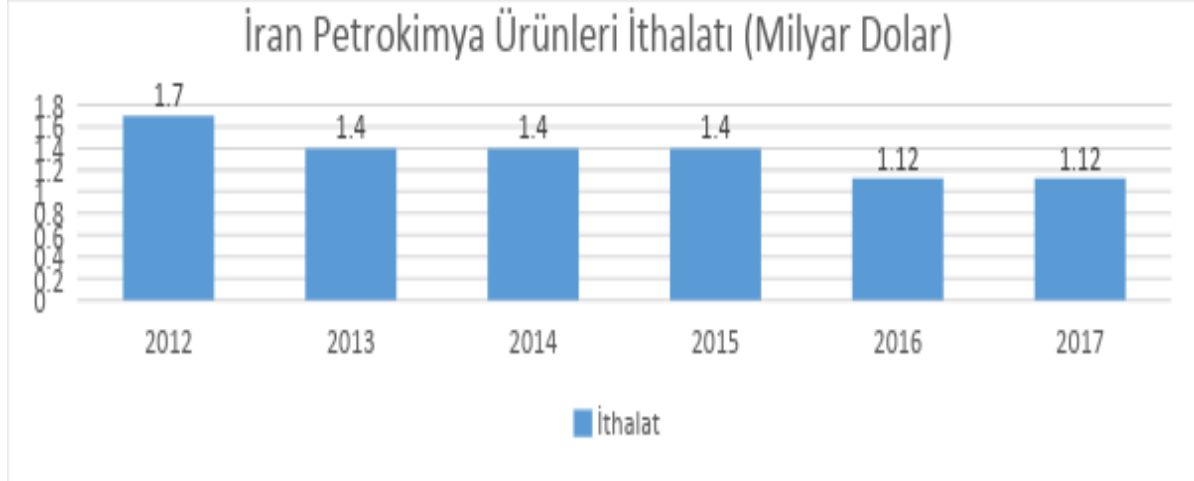
Ürün	Ülke Adı	İhracat (Milyon \$)
Metanol	ÇHC	564
	Hindistan	179
	Irak	46
	Türkiye	22
Gübreler	İtalya	16
	Irak	44
	Afganistan	50
	ÇHC	41
	Türkiye	27
Para Xylene	ÇHC	246
	Hindistan	18
Polimer ve Plastik Hammaddeleri	ÇHC	2.388
	Türkiye	397
	Afganistan	210
	Hindistan	146
	Irak	81

Kaynak: İran Ticaret Geliştirme Kurumu

İthalat

İran'ın petrokimya ürünleri ithalatı, 2017 yılında 1,12 milyar \$'a düşmüştür.

Tablo 10: Petrokimya İthalatı

Kaynak: İran Ticaret Geliştirme Kurumu

İran'ın plastik ürünleri ihracat ve ithalatı ise aşağıdaki tabloda gösterilmektedir. Plastik ürünlerinin 2017 yılında ihracatı miktarda 355 bin ton, değerinde ise 949 milyon \$'dır.

Tablo 11: İran Plastik Ürünleri İthalat ve İhracatı

	2014 İthalatı	2014 İhracatı	2015 İthalatı	2015 İhracatı	2016 İthalatı	2016 İhracatı	2017 İhracatı
Hacim (Bin ton)	181,03	460	207,02	370,4	200,5	330,9	355
Değer (Milyon \$)	530,03	1.150	613,8	1.057,4	513,6	917	949

Kaynak: İran Gümrük İdaresi, İran Ticaret Geliştirme Ofisi

3. Sektördeki Sorunlar

İran'ın yılda 50 milyon tondan fazla petrokimyasal üretimi olmasına rağmen sektörün ülke içinde önemli sorunları bulunmaktadır. National Iran Petrochemical Company'ye (NIPC) göre 2017 yılında İran petrokimya sektöründeki üretim düşüşünün yarısında hammadde tedarikinde karşılaşılan sorunlar etkili olmuştur. Üretim düşüşündeki diğer nedenler ise, %22,4 ile bakım hataları, %14,3 ile işlem hataları, % 2,8 ile tesislerdeki zaman yönetiminin etkili olmaması, %2,5 ile yedek parça temininde yaşanan sıkıntılar, kimyasal madde ve katalizör eksikliği gösterilmektedir.

Sektörün teknolojiye erişiminin uzun yıllardır süren ambargolardan dolayı kısıtlı olduğu görülmektedir. Bunun sonucunda ülkede verimsiz bir sanayi altyapısı oluşmuş durumdadır. Sektörün rekabet gücünün dünyanın diğer ülkelerinden en az 10 yıl daha geride olduğu değerlendirilmektedir. Ayrıca, ülke içindeki teknik bilgi (know-how) eksikliğinden dolayı ülkede başarılı petrokimya tesisleri oluşturma konusunda devletin gerek kendi tesislerini

kurmasında gerek özel sektörü yönlendirmesinde yetersiz kaldığı ifade edilmektedir. Hükümetin doğalgaz ve petrolü ham halde ihraç yerine katmadığı yüksek petrokimya sektörüne yönlendirmesine yönelik çalışmaları olmasına rağmen, istenen ivmenin yakalanamadığı ve rekabetçilikten uzak bir sektörün oluştuğu ifade edilmektedir. Halihazırdaki tesislere yeterli hammadde kaynağı sağlanamaması, tesislerin eksik kapasiteyle çalışmasını beraberinde getirmektedir. Ülke içinde uygulanan fiyat kontrolü mekanizmaları ve devletin ekonomideki baskınlığının da sektörün gelişimini engellediği belirtilmektedir.

4. Hükümet Politikaları

Hükümetin ülke içinde petrokimya yatırımlarını cesaretlendirdiği, ülkede çıkarılan doğalgazın ham halde satılması yerine petrokimya tesislerinde işlenerek satılmasını öne çıkardığı görülmektedir. Hükümet tarafından ayrıca, sosyoekonomik olarak geri kalmış bölgelere petrokimya tesisi kurulduğunda %30'a kadar yükselebilecek şekilde daha düşük maliyetli hammadde temin edildiği bilinmektedir. Ayrıca, serbest bölgelerde veya az gelişmiş bölgelerde kurulan tesislerde uzun dönemli vergi indirimleri veya muafiyetleri bulunmaktadır.

Ülke içindeki petrokimya ürünlerine yönelik yüksek bir talep bulunmaktadır. Bununla birlikte, aktör sayısının fazlalığı İran'ın sosyo-politik yapısından dolayı rekabetten ziyade kayırmacılığı beraberinde getirebilmekte ve bu da sektörün verimsizliğine neden olmaktadır.

Halen ülkede 58 civarında petrokimya tesisinin kurulmasına yönelik planlar mevcuttur. Bu tesislerin faaliyete geçmesinin ardından hükümetin hedefi ülkedeki petrokimya üretiminin 120 milyon ton yıllık üretim kapasitesine erişmesini sağlamaktır. Hükümet tarafından ayrıca ülkenin farklı bölgelerinde Petrokimya Özel Ekonomik Bölgesi kurulmasına yönelik çalışmalar yapılmaktadır.

5. İş ve Yatırım Fırsatları

İran'da hükümetin ülkedeki petrol ve doğalgaz rezervlerini işleyerek ihraç etme amacına uygun olarak kapsamlı çalışmalar yürüttüğü, bu amaçla petrokimya sanayisinin geliştirilmesine öncelik verdiği görülmektedir. Ülkenin yetişmiş işgücünün de sektörün gelişmesinde ve dünya çapında hızlı bir yer edinmesine katkı sağladığı görülmektedir. Sektörün son dönemde ivme kazanmasına rağmen sofistike ürünleri üretmekte halen yetersiz olduğu belirtilmektedir. ABD'nin İran'a yönelik uyguladığı tek taraflı yaptırımların sektörün ticaretini de olumsuz etkilediği bilinmektedir. Bu noktada, firmalarımızca özellikle İran'ın iç pazarına hedefleyebilecek şekilde, ABD'nin yaptırımlarının etkilerini de firmaları için gözönünde bulundurarak İran'da yatırım yapmalarının uygun olabileceği değerlendirilmektedir. Firmalarımızın Müşavirliğimizce hazırlanan ve Bakanlığımız sitesinde yer alan ABD yaptırımlarına yönelik raporu da gözönünde bulundurmalarının yatırım planlarını yaparken dikkate almaları ve sürecin her aşamasında kapsamlı hukuki ve mali danışmanlık almalarında fayda bulunmaktadır.